

การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา: สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในสังคมอุดมปัญญา (Intellectual Society) ท่ามกลางกระแสของการแข่งขัน การศึกษาเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

การเปิดเสรีทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) ได้ประกาศให้อุตสาหกรรมบริการต้องเปิดเสรีในปี พ.ศ. 2545 ค.ศ. 2002 ส่งผลกระทบให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยก็ได้มีการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไทยให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ

สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีภารกิจหลักในการผลิตกำลังคนระดับสูงการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาประกาศหน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแล สถาบันอุดมศึกษาก็ได้ให้ความสำคัญต่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จึงได้มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ภายใต้หลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) การให้เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) 2) ความมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) 3) ความพร้อมของสถาบันที่จะรับการตรวจสอบคุณภาพภายนอกตามหลักการของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

ที่มาของการประกันคุณภาพ

ในปี พ.ศ. 2540 ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ได้มีการออกพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษามาตรา 31 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา โดยในมาตรา 34 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และในหมวด 6 มาตรา 47 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) ระบบการประกันคุณภาพภายใน 2) ระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

มาตรฐานการอุดมศึกษา

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ได้ระบุถึงมาตรฐานการอุดมศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้านได้แก่ 1) มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต 2) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา 3) มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานทั้ง 3 ด้านนี้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันมาตรฐานการศึกษาของชาติที่มี 3 มาตรฐาน ได้แก่ 1) คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก 2) แนวการจัดการศึกษา 3) แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาของชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance)

หมายถึง การทำกิจกรรมหรือปฏิบัติการหลักอย่างมีระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของดัชนีชี้วัด ระบบและกระบวนการการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาประกอบการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน

เป็นการสร้างระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษาและหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายนอก

เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียก ชื่อย่อว่า "สมศ" พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกรอบ 5 ปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (รอบแรกเมื่อ พ.ศ. 2544-2548) (รอบสองพ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2553)

คำที่ใช้ในงานประกันคุณภาพ

การตรวจสอบ (Audit) เป็นการตรวจเช็คหน่วยงานได้ปฏิบัติงานอะไร และมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานเป็นการตรวจสอบว่าทำอะไรบ้าง

การประเมิน (Assessment) เป็นการให้ค่าให้ความหมายในเชิงคุณภาพว่าหน่วยงาน มีหลักฐานแสดงผลการปฏิบัติงานได้คุณภาพอยู่ในระดับใด (มาก ปานกลาง น้อย) การประเมินเป็นการตัดสินภายใต้ข้อมูลที่มีให้

การจัดระดับ (Rating) เป็นการประเมิน (Assesment) ที่ได้ดำเนินการประเมินในช่วงปี 2544-2545 ซึ่งเป็นการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อตัดสินคุณภาพว่าผ่านการรับรองตามมาตรฐานคุณภาพ หรือผ่านการรับรองแบบมีเงื่อนไข หรือไม่ผ่านการรับรอง

การจัดลำดับ (Ranking) ปัจจุบันการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศยังไม่มีการจัดลำดับ การจัดลำดับหมายถึงเมื่อมีการประเมินคุณภาพการศึกษาแล้ว จึงนำมาจัดลำดับ

เกณฑ์มาตรฐาน (Standard Criteria) หมายถึงเกณฑ์ตัดสินผลระดับกลาง (ไม่สูง ไม่ต่ำ) เป็น Performance standard ไม่ใช่ Maximum standard หรือ Minimum standard เป็นเกณฑ์ที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่าทำได้

SSR (Self study Report) เป็นรายงานรายการตรวจสอบตัวเอง

SAR (Self Assessment Report) เป็นรายงานการประเมินตนเอง

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดเพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
- 2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
- 3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลและหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถาบันเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

การประเมินอภิมาน (Meta – evaluation)

เป็นการประเมินคุณภาพของผลการประเมิน ที่นักประเมินทุกคนควรทำเพื่อทำให้มั่นใจได้ว่า ผลการประเมินของตนเองมีคุณภาพน่าเชื่อถือและส่งผลให้นักประเมินสามารถพัฒนาศักยภาพและกระบวนการ

ประเมินของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น และเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพมาตรฐานของการประเมินให้มีความเป็น
ศาสตร์มากขึ้น

การประเมินอภิมาน เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ ผู้ผลิต งานประเมินเป็นกลไกการประกันคุณภาพที่ใช้ใน
การตรวจสอบจุดแข็งของแผนการประเมินการปฏิบัติการด้านการประเมิน การจัดทำรายงานการประเมินวิธี
สื่อสารผลการประเมินเพื่อให้ผู้ประเมินสามารถจัดทำรายงานประเมินที่สามารถปกป้องตนเองได้ การประเมิน
อภิมานที่มีการนำมาใช้คือ การประเมินอภิมานผลสรุป (Sommativie meta – evaluation) เป็นการประเมิน
หลังสิ้นสุดการประเมินและช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มองเห็นจุดแข็งจุดอ่อนของการประเมินและช่วย
ตัดสินใจคุณภาพและความคุ้มค่าตามมาตรฐานของการปฏิบัติงานด้านการประเมิน เป็นการประเมินภาพรวม
ของกระบวนการประเมินทั้งหมดและให้ข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับสมรรถนะเชิงเทคนิคของนักประเมิน
ปฐมภูมิ (Primary evaluator) หรือนักประเมินคนเดิม (Original evaluator)

(คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน /ภายนอก ระดับอุดมศึกษา / คู่มือฝึกอบรมผู้ประเมิน
คุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา)